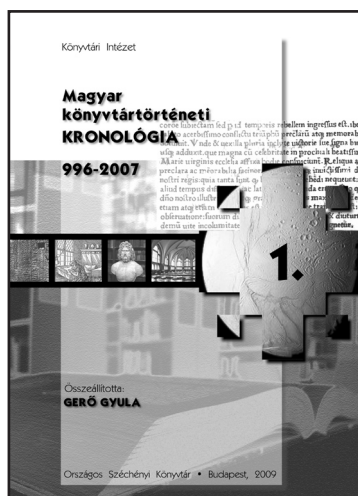

Könyvtártörténet napról napra

„*A történelem totális*” – vallotta *Kosáry Domokos*. A közelmúltban elhunyt historikus arra utalt ezzel, hogy minden, ami bármilyen formában létezik a jelenben, holnapra múlttá, történelemmé válik, kutatható és a történész nyersanyaga lesz. Feltéve persze, hogy az egykorvolt valóságot valamilyen adat reprezentálja, vagyis marad fenn forrásanyag. Hiszen a múlt a maga konkrétságában közvetlenül nem tanulmányozható, nincs lehetőségünk időgépbe ülni és a történelmi korokban szabadon kóborolva ismereteket szerezni. Szükségszerűen csak közvetett és korlátozott tudásunk lehet a múltról, azokból a tényekből, adatokból próbálunk valamilyen következtetést levonni, amelyeket egy fennmaradt forrás megőrzött és közvetített számunkra. A történelmi tény és a történelmi forrás között szerves, lényegi a kapcsolat, de korántsem azonos a kettő. Sokkal több tény, adat (faktum) volt, van, mint amiről történelmi forrás fennmaradt, a fennmaradt forrás viszont nem biztos, hogy teljesen és pontosan jeleníti meg a múltat (vagy annak csak egy kicsiny szeletét): a forrás lehet téves, töredékes, jelrendszere miatt nehezen értelmezhető, netán szándékosan torzító. (Gondoljunk csak szakmánk 1950-es évekbeli forgalmi adataira!)

A sokszor sajnos csak esetlegesen és hiányosan ismert tények és az azokat közvetítő fennmaradt források természetesen csak építőkövei a történelmi valóságot rekonstruálni hivatott műnek, a historikusnak összetett logikai és intellektuális műveletekkel, gondos forráskritikával kell a pusztán eseménytényekből egy másfajta tény, struktúratényt alkotnia ahhoz, hogy az egykori jelent a maga megközelítő teljességében, szakmai felkészültsége

Magyar könyvtártörténeti kronológia, 1996–2007 / összeáll. Gerő Gyula ; [közrem. Rácz Ágnes] ; [közread. az] Országos Széchényi Könyvtár. – Budapest : OSZK, 2009. – 3 db

ISBN 978-963-200-577-5

1. köt.: 1996–1983.– 499 p.

2. köt.: 1984–2007. –
509–960. p.

3. köt.: Mutatók. – 357 p.

és a történettudomány változó paradigmái függvényében minél hitelesebben és pontosabban ábrázolni és megjeleníteni tudja. A tények, adatok tehát nem azonosak az okozati összefüggéseket is megvilágító, a fejlődést értelmező történeti összeggel, de utóbbi elképzelhetetlen előbbieket felkutatása és rendszerezése nélkül. Szakmánk egyik paradoxonja, hogy miközben szinte szerzetesi alázattal törekszünk a különféle hordozókon fennmaradt információk megőrzésére az utókornak, a saját hivatásunk forrásanyagával kevésbé törődünk, alig vannak a hazai könyv- és könyvtári kultúra forrásait egybegyűjtő kiadványok. A középkori magyarországi könyvanyagot (kódexeket és nyomtatott köteteket) bibliográfiászerűen feltáró, *Csapodi Csaba* és *Csapodiné Gárdonyi Klára* sok évtizedes kutatásait összegző *Bibliotheca Hungarica* három kötete és a korajtkori olvasmányanyag forrásait regisztráló, *Monok István* nevével fémjelezhető vállalkozás tomosain túl lényegében csak a *Kovács Máté* szerkesztette *Könyv és könyvtár a magyar társadalom életében 1945-ig* eljutó két kötete említhető néhány kisebb időkört és kérdést átfogó dokumentumgyűjtemény mellett. Ilyen például *Kőhalmi Bélának* az 1919-es *Tanácsköztársaság* forrásait bemutató kiadványa, *Takács József* könyvtári jogszabályokat tartalmazó gyűjteménye vagy *Szabó-András Endre* 1884–1962 közötti könyvtári adatokat összegző munkája. Nincs könyvtáros életrajzi lexikon, tudomásom szerint csak néhány meggyében (*Baranya, Békés, Győr-Moson-Sopron, Pest, Somogy*) jelent meg *Ki kicsoda*-szerű összeállítás pályatársainkról, és nincs retrospektív könyvtártörténeti bibliográfia sem. És idáig nem volt a hazai könyvtártörténet egészét reprezentáló kronológia sem. Hírek persze voltak évek, évtizedek óta, hogy *Gerő Gyula* készíti, bizonyos évkörökről a könyvtári lapokban (*Könyvtáros, Könyvtári Figyelő*) jelentek meg tőle összeállítások, neki köszönhetjük a kitüntetett könyvtárosok adattárát is, de a magisztrális munka megjelenésére ez év elejéig várnunk kellett. A *Magyar könyvtártörténeti kronológia 1996–2007* fizikai megjelenése igencsak imponáló, három nagyalakú vaskos kötetben sorakoznak két hasámban könyvtártörténetünk adatai. Korántsem merném állítani, hogy töviről hegyire ismerem a különféle szakterületek kronológiáit, de megkockáztatom a kijelentést, hogy terjedelmében, adatmennyiségében csupán a *Benda Kálmán* szerkesztette *Magyarország történeti kronológiája* kisebb formátumú, de négy tomosból álló adattára veheti fel vele a versenyt. A tárgykörében valamelyest hasonlítható – és első adatában, a 1996-ban alapított pannonhalmi bencés monostor keletkezési évének közlésében érthető módon azonos – *Mészáros István* készítette munkánál, *A magyar nevelés- és iskolatörténet kronológiája 1996–1996* címűnél lényegesen terjedelmesebb, adatgazdagabb Gerő Gyula összeállítása. A terjedelem önmagában természetesen nem sokat jelent, a hasz-

nálhatóság az alapvető kérdés, az, hogy mennyire jól körülhatárolt a kötet gyűjtőköre, tartalmaz-e minden fontos, releváns információt, illetve az adatok pontossága, megbízhatósága a döntő. Az előbbi első ránézésre magától értődőnek és problémamentesnek tűnhet, hiszen egy könyvtártörténeti kronológia mi mást tartalmazhatna, mint a bibliotékákra vonatkozó és időrendbe szervezhető adatokat? A gyűjtőkör, vagyis a kronológiába kerülő információk körének kijelölése azonban nem is olyan egyszerű feladat. (Csakúgy, mint a könyvtár- és információtudomány tartalmának meghatározása.) Az egyedi, konkrét könyvtár része egy átfogó rendszernek, de maga is rendszert alkot. A klasszikus meghatározás szerint a könyvtár nem más, mint könyvek (dokumentumok), könyvtárosok és olvasók együttese. Ehhez hozzátehetjük még magát az épületet, az eszközöket és a használói igények kielégítésére kialakított szolgáltatásokat, illetve a szolgáltatásokban testet öltő szakmai tudást. Vagyis a könyvtárak a társadalomban, különféle művelődés-, tudomány-, szakma- és gazdaságpolitikai erővonalak metszéspontjában működnek, sokféle közösségi és egyéni elvárásnak próbálnak megfelelni, ebből következően különböző típusaik keletkeztek, kapcsolattrendszerük szerteágazó és az intézményeket működtető, azokban dolgozó könyvtárosok változatos szakmai életúttal, felkészültséggel, ambícióval és érdeklődéssel végzik hivatásukat egyre gyorsuló technológiai kihívások között. Gerő Gyula a kötet előszavában húsz fő szempontot említ az események, adatok regisztrálása kapcsán. Ezek az egyes, konkrét könyvtárak működésére (alapítás, névváltozás, összevonás, megszűnés, katasztrófák, bűncselekmények, az épület felavatása, felújítása, bővítése) vonatkozó információkon túl felölelik a könyvtárügy, könyvtárpolitika eseményeit, a szakmai szervezetek tevékenységét, a képzésre vonatkozó adatokat, a könyvtárak (és könyvtárosok által) megjelentetett szakkönyveket, kiadványokat, a könyvtárosok által elnyert tudományos fozozatokat, kitüntetések, a könyvtárak vezetésében bekövetkezett személyi változásokat, a jeles sze-

mélyek halálának időpontját és felvette az országos vagy regionális tanácskozásokat, a könyvtári akciók, kampányok stb. adatait is.

Az összeállító a mindenkori magyar államhatárokon belüli mintegy 16 ezer eseményről, 4700 személyről és 3050 intézményről (csak kivételes esetben lépve át az országhatárokat) tudósít munkájában. Felvethető a kérdés, nem lett volna indokolt ennek a ténynek a címben történő közlése például „*A magyarországi könyvtártörténet kronológiája*” formában, ugyanis a kronológiában olyan, a történelmi Magyarország területén megalakuló és tevékenykedő, ám nem magyar kulturális vagy tudományos célokat szolgáló intézmények, mint a *Matica slovenská* vagy a *Matica srpska* működésére vonatkozó információk is találhatóak. A kronológia tárgyát ez az alak jobban kifejezné, de természetesen nem okoz semmilyen zavart a lényegében tradicionálisnak mondható címválasztás.

A hatalmas adatmennyiség elkerülhetetlenül bizonyos belső aránytalansággal jelenik meg az adattárban. Kronológiák szerkesztésekor az anyaggyűjtő végső soron két lehetőség közül választhat. Az első esetben valamilyen formai vagy értékalapú szelektálást végez, megpróbálja mintegy elképzelni, hogy a majdani használóknak milyen releváns adatra lehet szükségük, vagyis súlyoz az általa lényegesnek és lényegtelennek vélt között; a másik esetben pedig a teljes felkutatott anyagot közrebocsátja. Gerő Gyula jól érzékelhetően – a magam részéről egyébként messzemenően helyeslem ezt a célkitűzést – minél több eseményt, adatot, tényt kívánt közölni, a nehezen felkutatott faktumokat nem szívesen mellőzte, vállalva döntésével, hogy fontos események keverednek kevésbé fontosakkal, illetve azt, hogy egyes folyamatoknak csak bizonyos epizódjai, elemei szerepelnek a kiadványban. Így és ezért került be az adattárba számtalan olyan esemény, hír stb., amelynek inkább helyi vagy legfeljebb regionális, mintsem országos jelentősége van. Meggyőződésem ugyanakkor, hogy egyik nagy értéke éppen ez a munkának. Ha lennének a megyei könyvtárakra, a hálózatokra vagy az egyes települési bibliotékákra

vonatkozó és teljességre törekvő időrendi összeállítások, az országos adattár valóban megelégedhetne a könyvtárügy egészére fókuszáló tények közlésével. A helyzet azonban jelenleg ennek a fordítottja, az elmúlt néhány évben kiadott megyei könyvtártörténeti kronológiák (*Somogy, Vas, Veszprém*) ugyanis Gerő Gyula munkája alapján készültek.

A kronológiában nem utal a feldolgozott forrásokra, pontosabban – mint a kötet 2010. március 10-ei bemutatóján szóban elmondta az összeállító – helyhiány miatt teljes jegyzéküket nem lehetett közölni. Nyilván átnézte a nem nagy számban, de azért létező, egyes könyvtárakról összeállított időrendi áttekintéseket (*FSZEK, Hódmezővásárhely*), vagy az *MKE* 1935–1985 közötti működéséről készültet, illetve az egyes szekciók által saját tevékenységükről közreadottakat. Fontos forrása lehetett a teljes magyar könyvtári szaksajtó, feldolgozta a könyvtártörténeti monográfiákat, az életrajzokat, nekrológokat, a különböző könyvtári adat-, cím- és névtárakat, általános biográfiákat, bibliográfiákat és tőle tudom, hogy hosszú éveken, évtizedeken át levélben vagy telefonon, nem ritkán személyesen kérte a könyvtáraktól, könyvtárosoktól, az elhunytak családtagjaitól az intézményre vagy a személyre vonatkozó adatok közlését, pontosítását. Sokszor hiába; így és ezért figyelhető meg a szálak helyenkénti elvarratlansága.

Az aránytalanságok másik oka magában az anyagban, a forrásokban rejlik. Minden történeti megközelítés jellemzője, hogy minél korábbi időszakot próbál valaki vizsgálni, annál kevesebb adatot talál. A kronológia időrendi része az első két kötetben található (a harmadik a mutatókat tartalmazza) folyamatos lapszámozással 950 oldalon. A mohácsi vétség terjedő több mint 500 esztendő adatai mindössze 4 oldalon sorakoznak; az 1800-ig terjedő közel 300 év 16 lapot tesz ki. A 19. század 50 lap terjedelmű, a 20. század 1901-től 1983-ig – az első kötet addig tartalmazza az anyagot – mintegy 420 oldal. A második kötet az 509. laptól a 950. oldalig az 1984. január 1-től 2007. december 31-ig terjedő 24 év eseményeit sorakoztatja. Va-

gyis a terjedelem mintegy 90%-a az elmúlt bő évszázadra vonatkozik és az azon belüli utolsó negyedszázad áttekintése teszi ki a teljes anyagnak hozzávetőleg felét. Azt szokták mondani, hogy a világon valaha élt összes kutató, tudós túlnyomó többsége kortársunk. Kiterjeszthetjük ezt a tételt a hazai könyvtárosságra is, a magyar könyvtártörténet ezer évét tárgyaló kronológia utolsó 50 éve az egésznek csak 5%-a, viszont az adattárban felsorolt események nagyjából 70%-ának a ma élő, aktív vagy már nyugdíjas könyvtárosok jó része valamilyen mértékben formálója, részese volt.

Azonban azt hiszem, nem pusztán arról van szó, hogy Gerő Gyula a régi időkről ilyen kevés adatot tudott felkutatni. Arról is, természetesen. (A középkori anyagot legfeljebb néhány fennmaradt plébániai inventáriummal és egykori könyvtulajdonos nevével lehetett volna bővíteni.) Úgy vélem, hogy az összeállító a közelmúlt évtizedei eseményeit nemcsak kronológusként kívánta megörökíteni, hanem egy sajátos szakmatörténeti curriculum vitae-nek fogta fel kitűzött célját. Hiszen az elmúlt évtizedek hazai könyvtárügyének Gerő Gyula résztvevője, tevékeny formálója és az egyes kronológiai tételek majd' mindegyikénél érzékelhető a személyes tapasztalat és tudás fedezete. Olyan ismeretek birtokában gyűjtötte és rendszerezte az adatokat, amelyekkel rajta kívül ma már sajnos csak nagyon kevesen rendelkeznek. Például a két *Horváth Géza*, a Veszprémben és Tatabányán az 1950-es évek elején igazgató személy különbözősége csak írott források alapján nehezen lett volna tisztázható, ehhez a személyes ismeretségre is szükség volt (különösen úgy, hogy a veszpréminek későbbi társát, szintén pályatárs feleségét is azonosítja).

A monumentális kronológiának az összeállító személyes tapasztalataiból következő többlete adja valódi jelentőségét és nélkülözhetetlenségét. Hiszen a 18. század végéig, 19. század elejéig terjedő korszak forrásainak jó része – ha nem is egységes kiadványban – de azért elérhető, tanulmányozható nyomtatásban, az adatok rendelkezésre állnak és készültek összefoglaló fel-

dolgozások a hazai könyv- és könyvtári kultúra múltjáról. A nehézségek nagyjából a kiegyezés környékén kezdődnek és a 20. századnál válnak hatványozottan érzékelhetővé. Nem véletlen, hogy az 1987-ben napvilágot látott és *Csapodi Csaba – Tóth András – Vértesy Miklós* által jegyzett *Magyar könyvtártörténet* legproblematisabb része a *Vértesy* által írt, 1867 utáni korszakot 1985-ig összegző. A szerzőnek alig álltak rendelkezésre megbízható adattárak, legfeljebb a *Minervák* kötetei, ezeknek sorozata azonban roppant hiányos: 1900 és 1915 között öt kötete jelent meg, a hatodik 1932-ben hagyta el a sajtót, majd 1945 után mindössze két alkalommal látott napvilágot (1965-ben és 1997-ben). Gerő Gyula a legújabb kori magyar könyvtártörténet adatainak felkutatásával és közlésével megteremtette azt a forrásbázist, amit nyilván lehet majd pontosítani, kiegészíteni, finomítani, de megkerülni és mellőzni nem lehet senkinek, aki a közelmúlt könyvtárügyével kíván foglalkozni.

Korábban azt írtam, hogy az adatok felkutatása és közreadása nem maga a történeti összegzés. A jó adattár azonban azt is lehetővé teszi, hogy látszólag jelentéktelen és fölöslegesnek tűnő, elszigetelt faktum közlésével új összefüggésekre világítson rá. Egy példával kívánom a fentieket demonstrálni. *Sebestyén Géza* 1941. november 13-án a *Fővárosi Könyvtár*ból kölcsönözte, majd 1942. december 21-én tartós használatra kérte ki *Harrier Catherine Long: County Library Service* című, 1925-ben kiadott könyvét. Egy könyvkölcsönzést rögzített Gerő Gyula kronológiájában, a sok millióból egyet. Igen ám, csak hogy ebből a kötetből merítette Sebestyén a körzeti könyvtárakra vonatkozó elgondolásait, amelyeket – mint a kronológiából megtudjuk – már 1942 novemberében a *Magyar Szemlében Könyv a falun* címmel publikált. Vagyis a látszólag jelentéktelen, elszigetelt adat az 1945 utáni magyar könyvtártörténet egyik fontos fejezete genezisést segít tisztázni.

A példákat lehetne szaporítani. Gerő az egyes tételeknél utal a különböző források eltérő dátumaira, adataira, figyelmeztetve a használót az ellentmondásra és a tisztázás szükségességére.

Több esetben hivatkozik az adat közlőjére. Arra természetesen nem volt lehetősége, hogy pontos bibliográfiai tételekkel támassza alá közléseit, de ezek az utalások így is nagy segítséget jelentenek a kutatóknak.

A Gerő Gyula által közölt adatok úgy gondolom, hogy pontosak és megbízhatóak. Azért a némi bizonytalanságot tükröző megfogalmazás, mert nem volt módom és lehetőségem (kinek van?) tételesen ellenőrizni minden egyes adatot. Kijelentésemet szűrőpróbaszerű vizsgálódásra alapozom. Elsősorban azokat az országos jelentőségű eseményeket, tényeket ellenőriztem, amelyekre vonatkozóan vannak ismereteim, illetve olyanokra, amelyek messze nem tartoznak előbbi kategóriába, de valamilyen mértékben az elmúlt három évtizedben személyesen is részese voltam a dokumentált történéseknek. Az előbbieken nem találtam pontatlanságot, hiányt vagy tévedést, ezért vélem úgy, hogy Gerő Gyula megbízható kalauzt bocsátott a szakma rendelkezésére adattárával. A második esetben – vagyis korántsem országos jelentőségű faktumok regisztrálásánál – két szempont említhető. Az egyik, hogy az ember mennyire rosszul és bizonytalanul, vagy éppen sehogyan sem emlékszik eseményekre. (És most elnézést kérek az olvasótól, hogy a továbbiakban saját emlékeimet idézem fel példaként.) 1980-tól a *Zenatudományi Intézet* könyvtárában dolgoztam, *A magyar zenatudomány bibliográfiája* című, az Intézet évkönyvében megjelenő, mintegy 600–700 tételt tartalmazó kurrens könyvészetet szerkesztettem és a *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárral* akkoriban kötöttünk egy megállapodást évente önálló kötetben napvilágot látó, a magyar zenei szakirodalmat hiánytalanul, mintegy 2000–2500 tételben regisztráló bibliográfia közös szerkesztésére és kiadására. Erre persze emlékeztem, de hogy pontosan mikor született a megállapodás? Csak nagyon bizonytalan, ködös emlékfoslányaim voltak, vannak erről az 1980. május 26-ai dátumról. Hogy pontosan akkor volt, ezt a kronológiából tudom. A második említhető szempontra korábban már utaltam, vagyis egyes eseményeknek csak epizódjai,

bizonyos elemei találhatóak az összeállításban. Az *Országos Széchényi Könyvtár Baráti Köre* elnevezésű könyvtárbarát társadalmi szervezet 1990. március 28-án tartott alakuló ülésén e sorok íróját választotta ügyvezető titkárává. A *Kör* néhány évig folyamatosan működött, úgy 1997-től azonban kezdtek eltűnni a tagok, ritkultak a programok, szükségessé vált újjászervezése (ami egyébként nem igazán vezetett eredményre, a szervezet azóta már megszűnt). Nos, a kronológiában 2000. április 12-én az olvasható, hogy „Újjáalakult az Országos Széchényi Könyvtár Baráti Köre, s elnökévé Pogány Györgyöt választotta.” Ami azonban újjáalakult, annak értelemszerűen korábban már létezni és működni kellett – az 1990-as megalakulás ténye viszont nem található az adattárban.

Az ehhez hasonló példákat nyilván mindenki tudná szaporítani saját vagy intézménye működését felidézve. Amikor 1879-ben *Szabó Károly* megjelentette a *Régi Magyar Könyvtár* első kötetét, a régi könyvekkel foglalkozók csakhamar kiegészítések, pótlások százait tették közzé, vagyis megmozdult a szakma: a nagy mű katalizátorként hatott, volt mire alapozni a további kutatásokat és nyilvánvalóvá váltak az esetleges hiányok, elírások. Erre számítok most is, jó lenne, ha a kész kronológia arra ösztönözné az érdekelteket, hogy a saját adataikra vonatkozó észrevételeiket, pótlásaikat eljuttatják az összeállítóhoz és azok beépíthetők lennének a *Rácz Ágnes* által létrehozott számítógépes adatbázisba.

Adattárat nem nagyon szoktak folyamatosan olvasni, ez a kronológia sem arra készült. (Bár Gerő Gyula sok évtizedes szerkesztői gyakorlata nagyon is érződik az adatközlések racionális, takarékos, mégis olvasmányos és klasszikusan letisztult stílusán, így egyáltalán nem száraz és unalmas adatmennyiségben kalandozik a kötetet használó.) Az információk felkutatásában az igazi nagy segítséget a kronológia harmadik, 350 oldal terjedelmű mutatókötetete jelenti. Első egysége a *Személynevek mutatója*. Az egységesített névformát **fett** betűvel jelölte, a névváltozatokról készült utaló pedig kurrens. Elsősorban a

könyvtárosnők lánykori és asszonyneve közötti kapcsolatot van hivatva érzékeltetni a gazdag mutatórendszer. Aki készített már hasonló indexet, pontosan tudhatja, micsoda nehézséggel jár adott esetben akár több alkalommal is nevet változtató személyek azonosságát tisztázni. (Egyébként nemcsak a hölgyek változtatták családi állapotuknak megfelelően nevüket; igaz, ritkábban és nyilván más személyes okokból, de férfi pályatársaink is éltek ezzel a lehetőséggel.) Az azonos nevű személyek egymástól földrajzi értelmezők segítségével különülnek el. A mutató a pontos dátumra utal, ahol a hónapot, napot nem sikerült meghatározni, csak az év vagy hónap szerepel, azonban ezek az adatok következetesen az esztendő vagy a hónap első napja előtt található meg a kronológiai részben. A névmutató az adattárban szereplő összes személynevet tartalmazza, azonban mivel egy-egy kronológiai tételben gyakran sok név található, néhány esetben az indexből óhatatlanul hiányzik egy-két személynév.

Az indexkötet második szerkezeti egysége az *Intézmények, szervezetek, települések, földrajzi egységek mutatója*. Gerő Gyula háromféle tipográfiai jelölést használt ebben a részben, az egységesített tételként szereplő földrajzi és intézménynevek **fett** betűtípussal, az utalóként beépítettek kurrenssal olvashatók. Mivel az intézménynevek gyakran változtak, az egységesített formánál *kurzívval* szedve megtalálhatók a korábbi nevek is. A Budapesten működő könyvtárak, szervezetek stb. nevük, a fővároson kívüliek viszont a település földrajzi neve szerinti egységes betűrendben belül kereshetők vissza. A mutató szerkezetében Gerő Gyula elsősorban a praktikumra, mintsem valami elméletileg tökéletes konstrukcióra törekedett. Jól használható és a kutatót messzemenően támogató index lett a végeredmény, ugyanakkor néhány esetben következetlenségek is megfigyelhetők. Nem érzem indokoltnak, hogy a többször is nevet változtató településeknél eltérő megoldással találkozhatunk. Vagyis *Dunapentele* alatt található a település könyvtáraitra vonatkozó adatok 1949–1951 között, a *Sztálinváros* forma csak

utalóként szerepel a kötetben és *Dunaújváros* névhez rendelve sorakoznak az 1951 utáni kronológiai adatok. Viszont a *Tiszaszederkény*, *Lenninváros* és *Tiszaújváros* nevek mögött minden esetben található adatok. Talán egyszerűbb lett volna ezekben az esetekben a település intézményeire vonatkozó faktumokat egységesített földrajzi névvel, egy helyen szerepeltetni. Hasonló problémát érzek gyakran változó nevű minisztériumunk esetében is. Aki arra kíváncsi, hogy a könyvtári osztályra vonatkozó adatok hol találhatóak a kronológiában, egyenként végig kell néznie a *Kulturális Minisztérium, Könyvtárügyi osztály*; *Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Könyvtári osztály*; *Művelődési Minisztérium, Könyvtári osztály*; *Népművelési Minisztérium, Könyvtári osztály*; *Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Könyvtári osztály*; *Oktatási és Kulturális Minisztérium, Könyvtári osztály* változatok mellé rendelt anyagot. Ha nem tudja, hogy 10–20 évvel ezelőtt mi volt a főhatóság pontos neve, csak némi kerülővel jut célhoz (és bár nem volt mindig könyvtári osztály, de minisztérium korábban is létezett *Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium* néven, ott is található az érdeklődő az állami irányításra vonatkozó, számára esetleg fontos adatokat).

Az indexrész harmadik eleme a *Tárgymutató*. Nem a kronológiai részben tárgyalt és közölt egyedi információk visszakeresése volt a cél közreadásával; átfogó témaköröket tartalmaz. Helyenként lehetett volna finomítani a rendszert, például önálló témaköri megjelölést kapott a *Kertész Gyula-díj*, a többi, könyvtárosok számára is adományozható díj, kitüntetés viszont megbújik a *Kitüntetések, jutalmazások, díjak, díjazás*

sok megnevezés mögött. Van *Megyei könyvtárak (általában)* téma, de nincs városi vagy községi, pontosabban utóbbiak az összefoglaló *Települési könyvtárak (népkönyvtár; községi könyvtár; járási könyvtár; városi könyvtár)* kategórián belül találhatóak, a *népkönyvtár* stb. csupán utalóként szerepel. Ezek az apró észrevételek azonban érdemben nem nehezítik a használatot, a tárgymutató szerkezete rövid tanulmányozás után jól áttekinthető és jelentősen segítik a kronológia használatát. Egyik témacsoportja, az „*első*” elnevezésű pedig a kuriózumok iránti kíváncsiságot van hivatva kielégíteni. Olvasgatva ezt a részt tudtam meg, hogy hölgyről első alkalommal csupán 1997. április 18-án neveztek el bibliotékát: *Bercsényi Zsuzsanna* grófnő nevét akkor vette fel a *Budaörsi Városi Könyvtár*.

A kötet tetszetős tipográfiáját *Gerő Éva* tervezte; utolsó munkája volt az oly korán elhunyt és számos könyvtári kiadvány külalakját kigondoló tipográfusnak. A kronológia előszava és használati tájékoztatója angolul is olvasható. A rövidítések jegyzéke a 2. kötet végén található.

Gerő Gyula idén február 13-án töltötte be 85. születésnapját. A sok évszázados szokás szerint a kerek évfordulókon tisztelői ajándékozzák meg az ünnepeltet, most azonban fordítva történt, vagyis a jubiláns ajándékozta meg a szakmát e magisztrális művel. Az előszóhoz választott motóban írja: „*Ami erőmből telt, megtettem, / Amit elkezdtem, bevégeztem.*” Nem vitás, hogy sok évtizedes szakmai működésének megkoronázása a mű közreadása, de remélhetően lesz energiája és kitartása a kronológia folytatásához, valamint életrajzi, biográfiai adatai közreadásához is.

Pogány György

A Kronológia 6000 forintért megvásárolható/megrendelhető

az Országos Széchényi Könyvtárban.

Elérhetőség: Budai-Király Tímea: 224-3878

kiadvany@oszk.hu